

УДК: 378.091.21: 005.963.2 (477)

Н. В. МЕРКУЛОВА

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та дошкільної освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ТЬЮТОРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті розкрито проблему професійної підготовки тьюторів у вищих навчальних закладах; проаналізовано специфіку фахової підготовки тьюторів; виокремлено програмні компетентності професійної підготовки тьюторів; схарактеризовано мету та основні завдання професійної підготовки тьюторів; теоретично обґрунтовано індивідуальний супровід тьюторів з метою формування індивідуальної освітньої траєкторії, розширення і поглиблення професійної діяльності тьюторів в області інноваційних педагогічних технологій.

***Ключові слова:** професійна підготовка, тьютор, педагогічні інновації, тьюторський супровід, фасилітація, тьюторська майстерність.*

Постановка проблеми. Інноваційні стратегії розвитку світової спільноти зумовлюють створення такої системи освіти, завдяки якій буде уможливлено зростання творчого потенціалу особистості, її духовно-морального вдосконалення. Це становить перед культурно-освітніми інституціями завдання щодо організації освітнього процесу у такий спосіб, щоб освітньо-виховними домінантами теорії і практики розвивального виховання поставали методології і методики саморозвитку особистості, з одного боку, і програми розгорнутого професійного (педагогічного) супроводу самонавчання і самовиховання особистості, з другого боку. Створення умов для переорієнтації освіти на інноваційні технології, для організації цього новаторського процесу потребує підготовки педагогів, які володіють навичками фасилітації, тьюторської майстерності [1; 3].

Професійна підготовка тьюторів у вищих навчальних закладах –

обов'язковий складник, що сприяє підвищенню рівня їхньої професійної майстерності й компетентності. У площині змісту тьюторську діяльність слід сприймати як організаційну психолого-педагогічну та соціальну підтримку індивідуальної освіти старшокласників і студентів, що зумовлює необхідність розробки систематизованих знань, умінь, навичок, поглядів і переконань, ціннісних орієнтацій та певного рівня розвитку пізнавальних сил й практичної підготовки, що передбачає аналітичний опис, характеристику, класифікацію та систематизацію механізмів психолого-педагогічної та соціальної підтримки тьюторських практик; вивчення закономірностей і законів, що визначають ефективність тьюторського супроводу; вивчення генези та розвитку різних видів тьюторських практик, основних тенденцій їх вдосконалення. Серед важливих аспектів дослідження проблеми підготовки тьюторів виокремлюють наукове обґрунтування її сутності, що передбачає оновлення науково-методичного забезпечення педагогічного процесу, органічну інтеграцію науки і освіти, активне використання новітніх педагогічних технологій для поліпшення якості навчання тьюторів.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблема професійної підготовки тьюторів у вищих навчальних закладах схарактеризована в наукових розвідках В. В. Артьоменко, А. М. Бойко, Р. С. Вастьянова, С. В. Ветрова, М. О. Голубевої, Н. М. Дем'яненка, С. В. Зайковської, Т. О. Лукіної, О. П. Літовки, Л. Ю. Москальової, Т. А. Литвиненко, В. А. Нікітіна та ін.

Мета статті – висвітлити та проаналізувати особливості фахової підготовки тьюторів у вищих навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу. Вимоги сьогодення, порушені суспільством і державою до тьюторів, потребують суттєвої зміни в їх професійній підготовці. Модернізації підлягають зміст, форми й методи навчання тьюторів у вищих навчальних закладах, що мають зважати на досягнення сучасної науки і практики в галузі інноваційної діяльності. Так, основна частина викладачів вивчає інноваційний досвід інших, знаходить у ньому важливе й цікаве для себе чи обмежує свій світогляд кількома

методичними рекомендаціями. У багатьох випадках уміння добирати нетрадиційні варіанти розв'язання залежить від продуктивності пізнавально-пошукової діяльності тьюторів, основою такої активності слугує їх професійна підготовка, яка передбачає упровадження інноваційних технологій навчання.

Зазначимо, що професійна підготовка тьюторів має забезпечити підготовку здобувачів вищої освіти, вчителів та науково-педагогічних працівників з проблеми тьюторської майстерності; формувати та розвивати у здобувачів вищої освіти, вчителів та науково-педагогічних працівників фахові компетентності з проблеми тьюторської майстерності; забезпечити спеціально організований і керований процес активізації фахової підготовки тьюторів шляхом упровадження інноваційних педагогічних технологій. Отже, навчальна мета фахової підготовки тьюторів реалізована шляхом активізації мислення майбутніх тьюторів, його розвитку, залучення їх до самостійного ухвалення рішень у галузі тьюторської майстерності, постійної взаємодії тьюторів і викладачів.

Так, фахова підготовка тьюторів передбачає вирішення окремих завдань: академічна підготовка фахівців, що ґрунтується на теоретичних дослідженнях і практичних наукових результатах з урахуванням світового досвіду з проблеми тьюторства та його сучасного стану в Україні; засвоєння теоретичних знань, що сприяють упровадженню тьюторської майстерності в закладах освіти України; формування у майбутніх тьюторів професійно-педагогічних цінностей, мотивації тьюторської діяльності та професійного саморозвитку; розвиток інноваційної компетентності та професійної самореалізації майбутніх тьюторів; формування у тьюторів здібностей творчо виконувати організаційні та виробничі завдання під час упровадження тьюторської майстерності; розвиток навичок інноваційної та пошуково-дослідницької експериментальної роботи; розроблення та впровадження методичного інструментарію тьюторської діяльності; розроблення механізму індивідуального супроводу тьюторів з метою формування індивідуальної освітньої траєкторії; розширення і поглиблення професійної діяльності тьюторів в області інноваційних

педагогічних технологій; розвиток навичок колективної науково-практичної діяльності; експериментальна перевірка якості та ефективності занять тьюторів з використанням інноваційних педагогічних технологій; з'ясування стану впливу інноваційних педагогічних технологій на розвиток професійної діяльності тьюторів; обґрунтування критеріальної бази для діагностики сформованості тьюторської майстерності; експериментальна перевірка ефективності програми професійної підготовки тьюторів в умовах роботи вищих та загальноосвітніх навчальних закладів.

Підкреслимо, що програмними компетентностями професійної підготовки тьюторів є: знання та розуміння загальних принципів тьюторської майстерності; знання вимог чинних державних та міжнародних стандартів, методів і засобів проектування навчально-виховного процесу, його програмного забезпечення; знання новітніх технологій та методик активізації творчості, креативності та самостійності мислення учнівської та студентської молоді; уміння орієнтації в спеціальній фаховій літературі (з проблеми тьюторства); уміння представляти індивідуальні проекти забезпечення координації всіх різноманітних структур, які ставлять собі за мету здійснення допомоги учневі та студентові в усвідомленому виборі діяльності та прийнятті стратегічно важливих рішень для життя; знання проблем і труднощів процесу самоосвіти, самовдосконалення та саморозвитку особистості в аспекті реалізації індивідуальної освітньої траєкторії учня (студента); знання та практичні вміння щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій як засобу розширення культурно-освітнього простору особистості, виховання моральних цінностей, залучення новітніх можливостей у набутті додаткової освіти за допомогою дистанційних форм навчання; знання та практичні вміння у побудові діалогу для створення атмосфери взаєморозуміння та позитивного мікроклімату в учнівському (студентському) колективі; знання та практичні вміння щодо науково-освітньої експертизи у самоосмисленні та проектуванні власного образу; знання та вміння обирати творчий підхід до вирішення педагогічних ситуацій, що складаються в процесі педагогічної діяльності [2; 5].

Програма професійної підготовки тьюторів передбачає обґрунтування, розробку та впровадження засобів реалізації педагогічного супроводу індивідуального професійного розвитку тьютора в контексті тьюторської майстерності як компонента реалізації системи навчання у вищому навчальному закладі в умовах формування єдиного освітнього простору та інтернаціоналізації компетентностей фахівців.

На основі аналізу наукових джерел та практичного досвіду зазначимо, що професійна підготовка тьюторів сприяє формуванню необхідних уявлень про специфіку тьюторської майстерності; створенню професійного стандарту діяльності тьютора; сертифікації професійної кваліфікації тьютора, науково-освітньої експертизи майстерності тьютора. Професійна підготовка тьюторів сприяє налагодженню тьюторського супроводу в межах індивідуальної освітньої траєкторії на різних етапах зростання особистості із врахуванням її потреб та резервних можливостей; формуванню відповідальності особистості у контексті духовно-морального виховання; розвиває у тьюторів уміння тримати духовно-практичну позицію в різних видах діяльності, готовність до прийняття стратегічних життєвих рішень на основі вільного вибору, готовність відстоювати права людини [4].

Підґрунтям для оволодіння матеріалом з фахової підготовки тьюторів є систематична, активна самостійна робота тьюторів, спрямована на осмислення навчальної, наукової та спеціальної літератури з тьюторської майстерності, розв'язання актуальних завдань із навчальних тем програми, написання рефератів, наукових повідомлень. Виконання запропонованих практичних завдань дасть змогу майбутнім тьюторам не тільки сформулювати певні теоретичні основи, а й необхідні вміння самоорганізації власної професійної діяльності в галузі тьюторської майстерності.

Висновки. Отже, формування в Українській державі нових напрямів розвитку освіти, науково-технічної творчості пов'язано із новими імпульсами, які надає громадянське суспільство. У контексті цього запиту тьюторський супровід дозволить зреалізовувати особистості внутрішні ресурсні можливості,

розвинути її автономність із урахуванням процесів самопрогнозування і самосприйняття через культурні способи взаємодії людини із соціумом, під час прийняття стратегічно важливих рішень стосовно освітніх, професійних, життєвих проблем. Розвиток інноваційного мислення, створення культурно-освітнього простору для виховання особистості завдяки професійному тьюторському супроводу, що зводиться навколо цінностей як безпосередньої основи у розробці теоретико-методологічних засад філософії «дитиноцентризму» та «людиновимірності», передбачає орієнтацію на єдність мети та засобів її досягнення, а саме: порівняльний аналіз світових тенденцій становлення і розвитку тьюторської діяльності у різноманітних освітніх системах; забезпечення інноваційних процесів у педагогічній теорії та освітньо-виховній практиці.

Перспективи подальших наукових розвідок по'язані із розробленням моделі тьюторської майстерності.

Література

1. Аніскіна Н. О., Пасечнікова Л. П. Технологія планування стратегічних змін. Харків, 2005. 112 с.
2. Бойко А. М. Тьютор – якісно вища педагогічна позиція і новий простір духовно-моральної взаємодії. *Педагогічні науки : зб. наук. праць*. Полтава, 2011. Вип. 2. С. 4–10.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. Київ, 2004. 352 с.
4. Лукіна Т. О. Тьютор. *Енциклопедія освіти / АПН України*. Київ, 2008. 924 с.
5. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : науков.-метод. посіб. Київ, 2004. 192 с.

Меркулова Н. В.

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА ТЬЮТОРОВ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

В статье раскрыто проблему профессиональной подготовки тьюторов в высших учебных заведениях; проанализирована специфика профессиональной подготовки тьюторов; выделены программные компетентности профессиональной подготовки тьюторов; характеризовано цели и основные задачи профессиональной подготовки тьюторов; теоретически обосновано индивидуальное сопровождение тьюторов с целью формирования индивидуальной образовательной траектории, расширение и углубление профессиональной деятельности тьюторов в области инновационных педагогических технологий.

Ключевые слова: *профессиональная подготовка, тьютор, педагогические инновации, тьюторское сопровождение, фасилитация, тьюторское мастерство.*

Merkulova N.V.

TRAINING OF TUTORS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

The article deals with the problem of professional training of tutors in higher educational institutions; the specifics of the professional training of tutors are analyzed; the program competencies of professional training of tutors are singled out; the purpose and main tasks of training of tutors are described; the theoretically grounded individual support of tutors in order to form an individual educational trajectory, expand and deepen the professional activity of tutors in the field of innovative pedagogical technologies.

Innovative strategies for the development of the international community lead to the creation of such a system of education, which will enable the growth of creative potential of the individual, its spiritual and moral improvement. This is the task of the cultural and educational institutions to organize the educational process in such a way that the educational and educational dominant of the theory and practice of developmental education were the methodology and methods of self-

development of the individual, on the one hand, and the program of expanded professional (pedagogical) support of self-study and self-education of the person, on the other hand. In the context of this request, tutor support will enable the person to internalize the resources, develop autonomy, taking into account the processes of self-prediction and self-perception through the cultural methods of interaction between man and society, while making strategically important decisions regarding educational, professional, and life issues. The development of innovative thinking, the creation of a cultural and educational space for the education of the individual through professional tutor support, which is reduced around values as a direct basis in the development of theoretical and methodological principles of the philosophy of "childhood center" and "human-dimensionality", involves an orientation towards the unity of purpose and means of achieving it, and namely: a comparative analysis of world trends in the formation and development of tutor activity in various educational systems; provision of innovative processes in pedagogical theory and educational practice.

Key words: *professional training, tutor, pedagogical innovations, tutor support, facilitation, tutor skills.*

Рецензент: д.п.н., проф. Л. Ю. Москальова